

ÄRHÄKKÄÄ MORALISMIA

Esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
Integer; ambiguae si quando citabere testis
Incertaque rei, Phalaris licet imperet, ut sis
Falsus, et admoto dictet periuria tauro,
summum crede nefas animam praeferre pudori
Et propter vitam vivendi perdere causas.

Ole kelpo soturi, turvantuoja oiva, sovittelijakin nuhteeton!
Jos sinut joskus kutsutaan todistajaksi epävarmaan tapaukseen
- vaikka Falaris vaatisi, että olisit petollinen
ja lausuisit väärän valan sonnilleen,
usko sittenkin, että suurin vääräys olisi siinä,
jos pitäisit henkeäsi siveyttä parempana
ja elämän vuoksi kadottaisit syyn elää.

“*Horatius hymyilee, Persius ivaa, Juvenalis ruoskii.*” Näin kuuluu eräs roomalaisia satiirikkoja kuvaava proverbium, sananlasku. Kulttuurikriittisistä puheenvuoroista lähimmäksi nietzcheläistä “vasaralla filosofoimista”, jota suomalaisista kulttuurifilosofeista G. H. von Wright eräänä oman aikamme filosofian tehtävänä peräänkuuluttaa, tulee Rooman kirjailijoista äreä *Decimus Junius Juvenalis* (n.55-135).

Juvenaloksen aikansa tapainturmelusta ruotivat satiirit ovat tavallisesti vailla esimerkiksi Horatiukselle ominaista humoristista ja sovittelevaa sävyä. Juvenaloksen kulttuuripiirinsä moraalisesta rappiosta tuhtunut piikittely on useimmiten yksinomaan sapekasta, kyynistä, myrtynyttä, katkeraakin. Erityisen tarkkanäköinen hän on kuvatessaan yhteiskunnan mahtavien paheita ja virheitä, varsinkin heidän kopeuttaan vähäosaisia kohtaan mutta matelevaa alamaisuutta valtaistuimen edessä.

Immanuel Kant suosittelee valistuneelle lukijalleen Juvenaloksen ankaran järkkymättömään eetokseen tutustumista todellisen moraalisen mielialan juurruttamiseksi ihmismieliin. Oheisen otteen olen poiminut hänen *Puhtaan käytöllisen järjen menetelmäopistaan*, kuten J.E. Salomaa *Methodenlehre der reinen praktischen Vernunft* lukuotsikon suomentaa.

Tekstissä mainitun Falaroksen kerrotaan olleen Etelä-Sisilialaisen Akragaan (lat. Agrigentum, nyk. Agrigento) hirmuinen hallitsija, joka antoi tehdä vaskesta sonnin kuvan, jossa sitten poltatti uhrinsa!

Kirjallisuutta: Immanuel Kant : Kritik der praktischen Vernunft
Mikko Salmela: Suomalaisen kulttuurifilosofian vuosisata
Henrik Schück: Yleinen kirjallisuuden historia

Mikko Leinonen